

je ve slovníku Jankové—Siebenscheinové). Ve smyslu námětu E. Beneše (SaS 4, 1961) lze také uvažovat o termínu „standardní výslovnost“.

Rudolf Merta

Zupitza-Tschirch: Einführung in das Studium des Mittelhochdeutschen. Ein Lehr- und Lernbuch für die Studierenden der deutschen Philologie und zum Selbstunterricht . . . , Neu bearbeitet von Fritz Tschirch. 2. durchgesehene und erweiterte Auflage.

Im Jahre 1953 gab der Verlag Wilhelm Gronau in Jena und Leipzig die 16. Auflage der alten, bewährten Einführung von Jul. Zupitza (später fortgeführt von Fr. Nobiling) heraus. Der neue Bearbeiter dieser Auflage Fritz Tschirch, früher Professor in Greifswald, hat das Buch, das tausenden von Studierenden vieler Generationen als vortreffliche Einleitung in die mittelhochdeutsche Sprache gedient hat, einer äusserst gründlichen Umarbeitung und Durchsicht unterzogen. Tschirch hat bei seiner Umarbeitung drei Punkte streng berücksichtigt. 1. Er wollte „den Blick des Studierenden mit aller Vorsicht, die dem Anfänger gegenüber geboten ist, von der rein statischen Betrachtung der Sprache zu einer dynamischen Auffassung umlenken.“ So wurden dem Leser die wichtigsten sprachlichen Triebkräfte aus pädagogischen Gründen vereinfacht und nahegelegt.

2. Ferner wurde auf die Abweichungen des Mittelhochdeutschen vom Neuhochdeutschen grosses Gewicht gelegt und die mannigfaltigen Veränderungen in Wortbedeutung und Wortform während der langen Entwicklung erklärt.

3. Endlich wurden die beigegebenen Übersetzungen der mittelhochdeutschen Strophen ins Neuhochdeutsche durch einen ganz anderen neuhochdeutschen Wortlaut ersetzt.

Diesen seinen Grundsätzen blieb Tschirch auch in dieser vorliegenden 17. Auflage treu. Grössere Änderungen und Eingriffe des Verfassers gegenüber der letzten Auflage finden sich auf folgenden Seiten:

S. 15 (Einführung — Zur Betonung), S. 27 (2,3- *frouwe* — zum Gebrauch und zur Bedeutung des Wortes im Mittelhochdeutschen), S. 29 (2,3 *geborn- gebörn* bezeichnet die perfektive Aktionsart zur durativimperfektiven von *bern*), S. 30 (2,3 *wol geborn-* der Verfasser betont, welchen Wert das Mittelalter der adligen Herkunft beimisst), S. 34 (3,1- *voil-* weitere Erklärungen zum Ausfall einer Silbe und zur Bedeutung des Wortes), S. 35 (3,1 — *von Rine*), S. 43 (ein vollständigeres Bild der Anordnung der Grundvokale: das Vokaldreieck), S. 48 (4,2 *tu* — Verfasser betont, dass *tu* ein Diphthong ist und infolgedessen auch metrisch nur als einziger Taktteil gewertet werden kann), S. 52 (5,1-*wurte*), S. 54 (5,3-*gere*), S. 57 (zur Metrik), S. 58 (zur Metrik), S. 63 (7,4-*küenen-* die Bedeutung unerschrocken, furchtlos... büsst im Nibelungenlied viel von ihrem Nachdruck ein, weil das Adjektiv *fast* formelhaft als schmückendes Beiwort zu den Namen der Helden beigelegt wird), S. 67 (8,2 *sorge*), S. 73 (9,2 *ros-* zu den Wortfeldern *Ross* und *Pferd*), S. 79 (10,1 *ruorte*), S. 93 (12,2 *besten* — zur Steigerungsreihe), S. 101 (13,2 *sagen-* zum Gebrauch des Wortes im Mittelhochdeutschen), S. 105 (14,1 *sehs-* Verfasser erweitert die Ausführungen über die Zahlwörter), S. 107 (14,2 *palas*), S. 110 (15,1- *enkegene*), S. 116—117 (17-*Zur Skansion*), S. 126 (20,3 *wol*), S. 130 (22,3 *golde*), S. 138 (25,1 *sterke*), S. 140—141 (27,2 *begunde* — das schwache Praeteritum bezeichnet den Aspekt, unter dem die durch den folgenden Infinitiv wiedergegebene Handlung gesehen ist), S. 142 (27,3 *höbe*), S. 155 (Kausativa und Faktitiva), S. 156 (Adjektivsteigerung), S. 167 (40,3-*erlouubte*).

Zum Schluss muss darauf hingewiesen werden, dass das Buch ein unerlässliches Hilfsmittel beim Studium des Mittelhochdeutschen nicht nur für Studenten, deren Muttersprache das Deutsche ist, sondern in erster Linie auch für fremdsprachige Germanisten darstellt. Von unserem Standpunkt aus können wir die Anschauung bekräftigen, dass Tschirchs neues Buch als ausgezeichnete Einführung und Einleitung in das Studium der deutschen Sprache überhaupt zu werten ist. Für diese wissenschaftlichpädagogische Arbeit müssen wir dem Verfasser Dank und Anerkennung zollen.

Eva Uhrová

R. A. Budagov: Проблемы изучения романских литературных языков. Izdatelstvo Moskovskogo universiteta, Moskva 1961, 37 str.

Vynikající sovětský lingvista Budagov definuje v této stručné, ale závažné práci literární jazyk jako vytříbenou a normovanou formu všennárodního jazyka a podává historii zájmu jazykovědců o tuto formu. Při této příležitosti vyzdvihuje význam Pražského lingvistického kroužku pro současné studium literárních jazyků.

Zvláštní pozornost zaměřuje na vznik a vývoj literárních jazyků románských a na jejich vztah k písemnictví. Odmítá názor Graura a Terraciniho, že literární jazyk může existovat již

před vznikem literárních památek. Soudí, že o literárním jazyce nelze mluvit ještě ani v době vzniku prvních drobných písemností, nýbrž až v době, kdy se vytváří určitá písemná norma, jak ji lze podle něho pozorovat např. v Písni o Rolandovi. Její jazyk lze prý hodnotit jako literární proto, že užívá promyšleně určitých prostředků, typických pro středověkou poetiku. Druhá etapa literárního jazyka je charakterizována převládnutím jednoho z dialektů (ve Francii pařížského). Třetí etapou je období, kdy se literární jazyk stává národním.

Když autor ilustroval své názory na vývojových etapách románských jazyků na půdě evropské, obrátil svou pozornost k španělštině a portugalštině v Jižní Americe, aby ukázal, že týž jazyk může mít několik literárních variant, píše-li se jím v různých zemích.

Budagov pak zdůrazňuje, že je třeba rozlišovat jazyk národní, kterým se mluví, od spisovného, který je přesně normován, a ten zase od jazyka umělecké literatury, jenž nadto vyniká vytríbeností. Spisovný jazyk se vyvinul z literární tradice, ale slouží nyní i k projevům ústním a může mít několik variant: jazyk básnický, jazyk odborný atd.

Autor se pak zabývá vztahem mezi jazykem spisovným, jenž je charakteristický tím, že jeho norma je do značné míry ustálena, a jazykem uměleckým, obsahujícím naproti tomu individuální jazykové rysy svých tvůrců.

I když má své specifické vlastnosti, je jazyk kteréhokoliv literárního díla nicméně určitou formou jazyka spisovného a dokonce současně i jednou z forem jazyka národního, a to proto, že má funkci komunikativní.

Jazyk národní je společným majetkem všech členů národa, kdežto spisovný ovládají jen lidé vzdělání a umělecký jen poměrně malý okruh lidí, totiž spisovatelé a básníci. Poměr mezi jazykem národním, spisovným a uměleckým není ovšem stejný ani u všech národů ani u téhož národa v různých dobách.

Závěrem se Budagov zabývá různými jazykovými styly: mluveným, psaným, uměleckým a naučným. Jazyk uměleckého díla může obsahovat všechny styly (slouží mu např. k charakteristice postav díla), jazyk spisovný je v sobě přímo zahrnuje a je jimi obohacován; je totiž výsledkem historického procesu, zatímco umělecký jazyk je sám procesem.

V této stručné zprávě není ovšem možno rozvádět autorovy úvahy a zaujímat k nim stanovisko. Konstatujeme jen, že jde o podnětnou práci zásadního významu, kterou by si měli prostudovat všichni literární historikové i lingvisté; z nich zvláště ti, kteří se zabývají buď dějinami jazyka nebo stylistikou, ať již v plánu diachronickém nebo synchronickém.

Otto Ducháček

Kurs francouzského jazyka na gramofonových deskách — Kurs francouzského jazyka, vydaný na dlouhohrajících deskách objednáčích čísel MD 15076-79 C kulturně osvětovým odborným umělecké oblasti gramofonových závodů, n. p. Praha v listopadu 1960, je záslužným dílem, které přispěje ke zdokonalení vyučování francouzskému jazyku a bude uvítán zejména těmi, kteří nemohou navštěvovat kurzy, vedené dobrými znalci francouzštiny.

Autor kursu Ota Tichý, který je současně i autorem Příručky k tomuto kursu (195 stran), prokázal nejen bezpečnou znalost současných normy francouzského jazyka, ale i pedagogické schopnosti získané dlouholetou učitelskou praxí.

Kurs i příručka mají mnoho předností. Jasná a pečlivá výslovnost Paul André Leclera a M. Cheliny Rupnikové umožní učícím se získat od samého počátku správnou výslovnost, což je důležité u každého cizího jazyka a u francouzštiny zvláště. Snaha o přesnou výslovnost je však svádí k tomu, že v některých slovech přizvukují slabiky obě, popřípadě první, zkrátka tu, na jejíž výslovnosti si dávají zvláště záležet. To je ovšem dosti vážná závada. Nesetkáváme se s ní však v souvislých textech. Zvláště pěkně jsou namluveny ukázky z „Les trois mousquetaires“ a z „Les misérables“. Bylo by dobré, kdyby v posledních lekcích v konverzačních partiích byla výslovnost méně školsky precizní a spíše běžně hovorová (samozřejmě ne nedbalá).

Posluchač kursu je vhodně upozorňován na ty zvláštnosti ve výslovnosti, jichž by si třeba nepovšímal, např. pokud jde o výslovnost slovesných přípon *-ions*, *-iez*. Vedle toho je všude, kde toho je třeba, upozorněno na rozdíl mezi výslovností veřejných projevů a výslovností hovorovou (zejména pokud jde o vyslovování nebo nevyslovování *e*).

Jedním z kladů příručky je snadno srozumitelný fonetický přepis (na str. 118 bych však *Je ne vous...* transkriboval [ž'n vu...]) a podrobný přehled francouzského pravopisu a výslovnosti podaný prakticky v abecedním pořádku.

Správné je, že se autor ve prospěch živé hovorové mluvy vyhýbá všem papírovým hyperkorektnostem i archaizmům, a to nejen lexikálními, ale i morfologickým a syntaktickým.

Mluvnické výklady vhodně osvěžuje vtipnými praktickými dialogy a články, které jsou pro učící se vítaným oddechem.